

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

วรรณคดีเรื่องลิลิตพระลอนี้ แม้ในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถหาข้อยุติอันแน่นอนเกี่ยวกับผู้แต่งและสมัยที่แต่งได้ แต่จากการศึกษาในเรื่องของภาษาตลอดจนรูปแบบของคำประพันธ์พอจะบอกได้ว่า ลิลิตพระลอควรจะมีอายุอยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้นมากกว่าสมัยใด ๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีคำซึ่ง เป็นภาษาเก่าอยู่อย่างมากมาย แม้ว่าผู้อ่านหลายท่านจะไม่สามารถทราบแน่นอนเกี่ยวกับตัวผู้แต่งก็ตาม แต่ลิลิตพระลอได้แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางภาษา ตลอดจนมีความสามารถในการประพันธ์เป็นอย่างดี การใช้คำในบทประพันธ์เต็มไปด้วยความประณีตและมีความไพเราะ ลักษณะที่น่าสังเกตคือผู้แต่งสร้างคำขึ้นใช้ในบทประพันธ์โดยการซ้ำคำและตัดคำ ซึ่งในการซ้ำคำหรือตัดคำนั้นบางคำที่ใช้ในลิลิตพระลอก็หาได้มีที่ใช้ในวรรณคดีเรื่องอื่นใดไม่ เรื่องของการซ้ำคำและการตัดคำนี้มีข้อที่พอจะสังเกตได้ว่า การสร้างคำเหล่านี้เมื่อต้องการ เน้นความหมายของคำให้นักน่านยิ่งขึ้น ตลอดจนบางตอนก็ต้องการใช้คำให้สัมผัสตามรูปแบบ การตัดคำก็สามารถช่วยให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์นั้นอย่างเหมาะสม ในการศึกษาเกี่ยวกับคำซ้ำและการตัดคำนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาไปจนถึงรากศัพท์ของคำนั้น ๆ และได้ศึกษาต่อไปอีกว่ารากศัพท์เดิมเหล่านั้นก็ได้สร้างคำขึ้นมาได้อย่างไร หรือตัดคำใดไป ความหมายที่ได้จะคงที่หรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

ในบางตอนของการใช้คำก็ได้แผลงคำขึ้นเพื่อใช้ในบทประพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาคำต่าง ๆ ที่แผลงขึ้นเหล่านั้นว่าได้แผลงมาจากคำใด การแผลงคำเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในการประพันธ์ เพราะเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์บางอย่างของคำประพันธ์ บางตอนก็วัดเล่นคำเพื่อแสดงความสามารถที่จะทำให้บทนิพนธ์มีความไพเราะทางด้านเสียงยิ่งขึ้น แม้กระนั้น เมื่อศึกษาแล้วจะพบว่าความหมายนั้นมีอยู่อย่างสมบูรณ์ แสดงให้เห็นความสามารถของกวีว่าดีเกินเพียงใด การที่กวีได้เล่นคำเพื่อให้เกิดความไพเราะในบทประพันธ์เอง ทำให้ลิลิตพระลอเป็นที่ติดหูติดปากของผู้อ่านวรรณคดีไทยทั่วไป

ลักษณะที่ทำให้เกิดความตื่นอีกประการหนึ่ง คือ การแทรกภาษาต่าง ๆ อันเกี่ยวกับข้อประพฤติกฎปฏิบัติของคนทั่วไป ตลอดจนสำนวนโวหารอุปมาอุปไมยซึ่งสามารถชักนำผู้อ่านเข้าถึงแกนของบทประพันธ์ได้อย่างคึกคัก การใช้โวหารเปรียบเทียบของกวีได้มีไปด้วยความไพเราะทางคำเสียง และสุภาพเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้วรรณคดีมีคุณค่า

สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจในลิลิตพระลอ ที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้ศึกษารุ่นหลังอย่างยิ่งคือ เรื่องของภาษาถิ่นต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณคดี กวีได้นำภาษาถิ่นทั้ง 3 ถิ่น คือ ถิ่นเหนือ ไท และอีสานมาใช้ในข้อความที่ต้องการ นับว่าผู้แต่งมีความรอบรู้อย่างคึกคัก ซึ่งภาษาถิ่นในบางคำจะเป็นปัญหาในเรื่องศัพท์ การศึกษาภาษาถิ่นจะช่วยให้เข้าใจความหมายได้เป็นอย่างดี

ภาพพจน์และจินตนาการที่ปรากฏในลิลิตพระลอ เป็นส่วนหนึ่งที่กวีได้ใช้ภาษาอย่างคึกคักในการประพันธ์ ภาษาที่มีความหมายอยู่ในขอบข่ายที่จำกัดอันช่วยให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพและเกิดความคิดอ่านคล้อยตามไปกับอารมณ์ของกวี นับว่าเป็นภาษาที่คึกคักอันควรแก่การศึกษา

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึง เป็นการศึกษาวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในลิลิตพระลอในแบบต่าง ๆ กัน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาทำให้สามารถเข้าใจวรรณคดีลิลิตพระลอได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้แสดงการศึกษาเรื่องลิลิตพระลอเพียงแง่เดียว คือการศึกษาวิเคราะห์เฉพาะภาษา อันได้แก่ภาษาซึ่งทำให้เกิดความหมาย ความไพเราะ การใช้คำภาษาถิ่น ตลอดจนภาษาที่ทำให้เกิดภาพพจน์และจินตนาการ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเกิดความซาบซึ้งในลิลิตพระลอในแง่ของความไพเราะประการเดียว แต่ลิลิตพระลอยังมีข้อน่าศึกษาอีกหลายประการ เช่น

1. การศึกษาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในสมัยนั้น เนื่องจากลิลิตพระลอแต่งขึ้นจากผู้ที่มีความรู้ในราชสำนักเป็นอย่างดี ดังนั้น ลิลิตพระลอจึงมีบางตอนเสนอเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลในราชสำนักตลอดจนประเพณีบางอย่างไว้เป็นบางตอนเช่น การแกะมวยผมแล้วเอาผมเช็ดเท้าผู้ทนต์เคาพยับถือ

2. การศึกษาเกี่ยวกับหลักปฏิบัติของกษัตริย์ ในลิลิตพระลอพระนางบุญเหลือได้ให้โอวาทการปฏิบัติตนของกษัตริย์ไว้เพื่อเตือนใจพระลอ แสดงว่าผู้แต่งต้องมีความรู้เรื่องนี้เป็นอย่างดี และควรเป็นหลักปฏิบัติของกษัตริย์ไทยด้วย
3. การศึกษาความเชื่อถือเกี่ยวกับเรื่องไสยศาสตร์ ตลอดจนความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรม ซึ่งปรากฏในลิลิตพระลอ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย